

Latvijas zilās

TEKSTS: Elīna ŠMITE. FOTO: No Daigas ŠIMKEVICAS personīgā arhīva un publicitātes foto

Latvijas zilā ir sena, reti sastopama vietējā piena govju šķirne, kas līdz mūsdienām saglabājusi īpatno zilo apmatojumu. Izdzīvojusi padomju laiku aizmirstību, pašlaik tā atrodama vairākās zemnieku sētās un dažkārt par prieku tūristiem iznirst kādā Kurzemes piekrastes pļavā. Kā vēsta nostāsti – zilās govīs sākotnēji piederējušas tikai lībiešu zemniekiem.

Biedrība *Šķirnes saglabāšanas apvienība (BŠSA) Zilā govīs* rūpējas par unikālās šķirnes saglabāšanu un ģenētisko tīrību, taču process nebūt nav viegls, jo trūkst tīršķirnes vaislinieku un arī lielāks valsts atbalsts noteikti noderētu, stāsta **Daiga Šimkeviča**, biedrības zootehniķe un valdes locekle.

– Pašlaik esat biedrības zootehniķe, taču kādu laiku esat arī vadījusi biedrības darbu.

Daiga Šimkeviča: – Esmu bijusi valdes priekšsēdētāja, bet pašlaik manā pārziņā ir ciltsdarbs, kur varu sniegt lielāku ieguldījumu šķirnes izkopšanā. Biedrības valdes priekšsēdētāja pašlaik ir Mirdza Švāne, kas ar savu ekonomista izglītību palīdz īstenot biedrības mērķus. Biedrība tika dibināta 2002. gadā, lai apvienotu Latvijas zilās šķirnes govju audzētājus, veicinātu viņu profesionālo izaugsmi, sociālo un materiālo interešu un tiesību aizstāvību, kā arī nostiprinātu šķirnes prestižu. Biedrības idejas

autors ir Ziedonis Grīslis, zinātnieks un kādreizējais LLU pasniezdzējs, kuram radās interese par šīs govju šķirnes izpēti, ciltsdarba uzturēšanu un attīstīšanu. To uzskatu par viņa lielāko ieguldījumu Latvijas lopkopībā. Z. Grīslim nebija savas saimniecības, toties bija zinātnieka skatījums. Ja viņš nebūtu šo pētniecību sācis, domāju, ka šķirnes izkopšana stagnētu.

Visus, kam interesē Latvijas zilās šķirnes audzēšana un informācija par to, aicinu vērsties mūsu biedrībā! Esam vienīgie Latvijā, kas nodarbojas tikai un vienīgi ar šo šķirni.

– Kāda šobrīd ir situācija ar zilajām govīm Latvijā, jo kādreiz

pat bija bažas par šķirnes izzušanu?

– Pašlaik mums ir vairāk nekā 1000 zilo govju un ar šo apjomu mēs pašlaik varam strādāt un šķirni izkopt. Zilo govju skaits pēdējos desmit gados daudz nemainās. Šķirni var izkopt arī tad, ja ir daudz mazāks lopu skaits. Pēdējos gados apsēklošanas stacijās ir arī ienākuši vairāki jaunie bulļi, tātad viņu biomateriāls tiek saglabāts un būs pieejams vēl kaut vai 100 gadus. Pat tad, ja nebūtu nevienas gov, pastāvētu iespēja šo šķirni restaurēt.

Padomju laikos Latvijas zilā šķirne vispār netika izkopta, tā nekur netika pieminēta, taču tā ir izdzīvojusi, tātad ir pietiekami sīksta, zilā nokrāsa mēdz dominēt arī krustojumos. Latvijas zilo atzina par šķirni pirmās Latvijas Republikas laikā, taču 30.–40. gados populārāki kļuva no Dānijas ievestie sarkanās šķirnes lopu, tāpēc nevar teikt, ka zilās govīs kādreiz ir bijušas ļoti lielā skaitā.

– Kādas saimniecības izvēlas turēt zilās govīs?

– Zilās govīs pārsvarā ir mazās saimniecībās vai arī lielākās saimniecībās pa vienam, diviem lopiņiem, kur tās tiek turētas saimnieka priekam. Mazo ganāmpulku turētāji lielākoties ir gados veci cilvēki, kas pieraduši pie smagā lauku darba. Diemžēl, šiem cilvēkiem beidzot saimniekot, nav, kas pārņem darbus. Zilās govīs ir iecienījušas tūrisma saimniecības.

Mūsdienās nodarbojoties ar piena lopkopību, ir skaidrs, ka saimnieku galvenais mērķis ir iegūt pēc iespējas vairāk piena, taču zilās govīs nebūs tās, no kurām var iegūt arvien lielākus piena apjomus. Šī šķirne nav piemērota t.s. rūpnieciskai ražošanai, jo tā ir sena. Zilās govīs ģenētika nedos tādu piena apjomu kā pašlaik modernās, īpaši selekcionētās melnraibās un sarkanās šķirnes. Diemžēl ir saimniecības, kurās zilās govīs intensīvi brāķē tieši zemāka izslaukuma dēļ, jo nepieciešami lielāki ienākumi. Aktuāla ir nelielo ganāmpulku teju piespiedu likvidācija, jo piena cenas arī krīzes laikā ir zemākas kā lielražotājiem, piena pārstrādes uzņēmumiem pēc nelielā piena apjoma nav izdevīgi braukt, ja vien mazzemnieks neatrodas tieši piena savākšanas maršruta ceļā. Var, protams, pats ražot sviestu, sieru, biezpienu un meklēt pircējus, bet tad ir vajadzīgi vairāki ģimenes locekļi vai vairāki darbinieki, lai to spētu paveikt.

Taču zilajām govīm ir daudz pozitīvu iezīmju – tās ir ļoti labas kā zīdītājgovīs, teliņu aprūpētājas, jo ir saglabājušies dabīgie instinkti. Saimniecības, kur ir tikai zilās govīs, nereti ir bioloģiskās, jo piena

Daiga Šimkeviča ar zilo govju ciltdarbu nodarbojas jau vairākus gadus.

izslaukumi nav tik lieli, savukārt bioloģiskā piena cena ir nedaudz augstāka, tā gūstot savu ekonomisko ieguvumu.

– Vai par Latvijas zilo var runāt kā par tīrasiņu šķirni, ja dažādiem krustojumiem izmanto arī Tiroles pelēko, kā arī līdzīgās lietuvieši un igauņu šķirnes?

– Protams, tai vajadzētu būt tīrasiņu šķirnei, taču, tā kā 50 gadus nebija praktiski neviena bulļa un nenotika nekāda ciltsrakstu datu uzskaitē, tad ļoti grūti ko tādu īstenot. Drīzāk bija tā, ka kolhoza kūtiņā vai saimniecībā piedzima pelēks teliņš un kāds cits gribēja to sakrustot, lai iegūtu skaistu nokrāsu. Tā arī krāsa un šķirne saglabājās. Pateicoties ANO Pārtikas un lauksaimniecības daļas piešķirtajam finansiālajam atbalstam, sistemātiska šķirnes ciltsdarba dokumentēšana atsākās 90. gadu otrajā pusē, kad stacijās nonāca pirmie bulļi un sāka iegūt zilās šķirnes teļus. Toreiz arī Tiroles pelēkā šķirne tika izmantota krustošana, jo kādu brīdī bija liela vietējo bulļu tuvradniecība. Tiroles pelēkā, kas ir gaļas lopu šķirne, gan noteikti nav radniecīga Latvijas zilajai šķirnei, jo nāk no cita reģiona, tai ir cits eksterjera tips.

Ir versija, ka senāk reģionā ap Baltijas jūru dzīvoja t.s. Livonijas govīs un pašreizējās zilās govīs Latvijā, Lietuvā un Igaunijā ir to pēcnācēji. Lietuvas pelēkā ir līdzīga mūsu

zilajai šķirnei, savukārt Igaunijā ir tikai daži līdzīgi eksemplāri, jo tur ar šo vietējo šķirni nestrādā. Lietuvas pelēkos bulļus mēs izmantojam, lai saglabātu Latvijas šķirnes zilo krāsu. Pirms vairākiem gadiem veiktā pētījumā sadarbībā ar lietuviešiem atklājās, ka ģenētiski Latvijas zilā govīs ir tuvāka Latvijas brūnajai, nevis Lietuvai pelējai. Taču to var skaidrot arī tā, ka padomju gados Latvijas zilās govīs saimniecībās tika sēklotas tikai ar Latvijas brūnajiem bulļiem. Pašlaik LLU sadarbībā ar lietuviešiem arī top projekts, lai zilo govju ģenētiku izpētītu sīkāk, tāpēc ceru, ka tiksīm pie jaunākas informācijas. Tā būtu iespējams uzzināt, kuri tieši gēni nosaka zilo apmatojumu, kā arī vairākas citas īpatnības.

Šogad apsēklošanas stacijā nonāca četri dažādas izcelsmes bulļi, kas savā starpā ir radniecīgi, taču ne tik tuvi, lai ļoti grautu šķirni. Viņus varam izmantot, lai nostiprinātu mūsu vietējās šķirnes īpatnības – apmatojumu, krāsu. Skatāmies, lai bulļiem būtu pēc iespējas mazāks svešu asiņu piejaukums, vai arī ņemam vērā citus faktorus – mātes īpašo ražība vai arī teliņu izmantojam tikai kā starpposmu nākamajai paaudzei.

Izmantojam Zemkopības ministrijas programmu jaunbulļu atražošanai ģenētiskajiem resursiem, kuras ietvaros stacijā

ir nonākuši jau divi bullji un viens mazais bullītis vēl aug. Programma dod zināmu atbalstu bulliņu audzētājiem, lai vismaz kaut kā motivētu audzētājus.

– Kāds atbalsts pienākas zemniekam, ja tiek audzēta Latvijas zilās šķirnes govys?

– Tā ir *liela* nauda – 200 eiro gadā, kas ietilpst ES atbalsta programmā ģenētiskajiem resursiem. Igaunijā gan šī summa ir divtik liela. Diemžēl pagaidām ZM dzirdīgas ausis neatrodam, lai šo atbalstu paaugstinātu. Minēto summu saņem tie īpašnieki, kuru govys ietilpst ģenētisko resursu saglabāšanas programmā. Lopkopim jānoslēdz līgums ar mūsu biedrību, mēs sniedzam atzinumu, un saimniekam vēl ir jāievēro virkne nosacījumu, lai saņemtu atbalsta maksājumu. Ganāmpulkam jābūt piena pārraudzībā, lai varētu sekot līdzi govju ražībai, jo govys var būt bullja māte vai mātes māte, tāpat vismaz divas pirmās reizes pēc atnešanās govys ir jāseklo ar Latvijas zilās šķirnes bulli. Resursu govys arī nevar tik vienkārši pārdot, ja vien jaunais saimnieks neuzņemas šīs pašas saistības, arī nokaut var tikai ar veterinārārsta atļauju.

Pērn nedaudz vairāk nekā 300 govju ietilpa ģenētisko resursu programmā un saņēma biedrības atzinumu. Tomēr sarežģītā dokumentācija un pārbaudes liek saimniekiem atteikties no resursu govju turēšanas. Par govīm, kas nav resursu programmā, saimnieks var saņemt tieši

tādu pašu atbalstu kā par jebkuras citas šķirnes govī Latvijā.

Uzskatu, ka valsts atbalsts Latvijas zilās šķirnes govju audzētājiem šobrīd ir par mazu, lai motivētu saimniekus tās turēt. Brīvprātīgā saistītā atbalsta prasības par slaucamajām govīm ir tika augstas, ka no tā saņemšanas praktiski ir izslēgta visa šķirne. Piemēram, izslaukumam ir jābūt vismaz 5.5 tūkst. kg gadā, bioloģiskajām saimniecībām – 4.5 tūkst. Uzskatām, ka Latvijas zilās varētu pielīdzināt bioloģiskajām govīm, jo tās nevar ražīguma ziņā salīdzināt, piemēram, ar Holšteinas melnraibo. Atbalsta summai vajadzētu būt vismaz tik lielai, lai mazinātu to starpību, ko par piena pārdošanu iegūst ražīgo šķirņu īpašnieki. Barība un darbs taču ir nepieciešams jebkurā ganāmpulkā. Jebkuras citas šķirnes govys pie mums var būt vai nebūt, bet, ja mums nebūs Latvijas zilās, tad tās nebūs nekur!

– Latvijas zilo raksturo kā izturīgu un arī pieticīgu šķirni.

– Jā, tā ir šķirne, kas var pielāgoties dažādiem, arī nabadzīgākiem apstākļiem un ēdināšanas režīmam. Salīdzinājumā ar Holšteinas govīm, kas sliktākos apstākļos vairs nedotu pienu un ciestu no dažādām veselības problēmām, Latvijas zilās izturēs un vēl dos pienu. Runājot par ražību – atsevišķu zilo govju izslaukums ir pat vairāk nekā 9000 kg piena standartlaktācijā, taču vidēji – ap 5000 kg. Tāpēc arī

lielfermu īpašnieki šo šķirni neizvēlēties.

– Tomēr šo šķirni ir vērts saglabāt gan kā nacionālo vērtību, gan kā tūrisma piesaistes objektu.

– Latvijas zilās govys ir vērts uzturēt arī ģenētiskās daudzveidības pēc. Šī šķirne ģenētiski ir ļoti maz pētīta. Zilajām govīm ir ļoti labi un izturīgi nagi, kājas, relatīvi laba tesmeņa veselība. Govys pat sliktos apstākļos nesaņem ar vielmaiņas slimībām, parasti arī labi atnesas. Protams, izņēmumi ir vienmēr, bet lielākajā daļā gadījumu Latvijas zilās ir tuvas dabā dzīvojošiem dzīvniekiem. Kopš uzsākti pētījumi, nav atrasta neviena šķirnes pārstāve, kas slimotu ar leikozi, tāpēc varam pieņemt, ka šķirne ir slimību noturīga.

Latvijas zilo govju piens ir kvalitatīvs – tajā ir augstāks tauku, proteīna, piena cukura saturs. Protams, cilvēki, kas nepanes piena laktozi, šādu pienu nelietos, taču visiem citiem Latvijas zilās un brūnās govys piens liksies daudz garšīgāks, salīdzinot ar lielfermās iegūstamo. Zilās govys, kas ganās dabīgajās ganībās, tajās saņem visu, kas tām nepieciešams un garšo, nevis tikai proteīnu saturošo āboliņu un lucernu piena apjoma kāpināšanai.

Latvijas zilās absolūti nav radniecīgas intensīvajām piena šķirnēm, taču nekad nevar zināt, kā attīstīsies jauno šķirņu ģenētika, – varbūt pienāks laiks, kad vajadzēs meklēt šādas senās šķirnes, lai atjaunotu kādas nepieciešamās īpašības.

Latvijas zilās šķirnes vērtīgākās īpašības

Zilās šķirnes govys Latvijā:

Kopējais lopu skaits: 1053.

Bullju skaits: 109.

- Laba zīdītājgovs
- Izturīga un pieticīga barības un apstākļu ziņā
- Izturīgi nagi un kājas
- Noturīga pret vielmaiņas slimībām
- Noturīga pret leikozi
- Parasti veiksmīga atnešanās
- Augsts tauku, proteīna saturs pienā
- Ilgmūžīga

Zemkopības ministrijas viedoklis

Gita Jansone, Zemkopības ministrijas Lauksaimniecības departamenta Lopkopības un ciltsdarba nodaļas vadītāja:

– Latvija Riodežaneiro konvenciju par bioloģisko daudzveidību ratificēja 1995. gadā, kad arī valstiskā līmenī sāka izstrādāt likumisko bāzi par bioloģiskās daudzveidības attīstību, kā arī tika definētas lauksaimniecības dzīvnieku vietējās šķirnes. Katrai valstij ir savs vietējo šķirņu skaits, Latvijā tādas ir sešas – Latvijas brūnās šķirnes govys, Latvijas zilās šķirnes govys, Latvijas baltās šķirnes cūka, Latvijas tumšgalves šķirnes aita, Latvijas zirgu šķirnes braucamā tipa dzīvnieks un Latvijas vietējo kazu šķirnes dzīvnieks, kā arī Latvijas medus bite. Tolaik pakāpeniski sākās darbs arī vietējo šķirņu dzīvnieku organizācijām, kas izstrādāja katras šķirnes saglabāšanas programmu.

Pēc vispārpieņemtās prakses, patstāvīga šķirne var eksistēt un saglabāties, ja ir vismaz 500 atbilstoši sievišķie šķirnes pārstāvji. Patlaban katram lopkopim valstī ir brīva griba – iesaistīties vai ne konkrētas šķirnes saglabāšanas procesā. Ja to izlemj darīt, govīm ir jāatbilst šķirnes ģenētisko resursu saglabāšanas programmas

prasībām. Šķirnes dzīvnieku asociācija – biedrība *Šķirnes saglabāšanas apvienība Zilā govys* – izvērtē, vai saimniecības dzīvnieki atbilst prasībām. Par katru govī, kas ir ģenētisko resursu saglabāšanas programmā, valsts finansē kompensāciju par neiegūtiem ieņēmumiem 200 EUR gadā. Zilajām govīm šis atbalsts ir viens no lielākajiem, salīdzinot ar citām vietējām šķirnēm. Protams, šī summa nenosedz visas izmaksas, kas saistītas ar šķirnes uzturēšanu, un lauksaimnieki labprāt saņemtu vairāk, taču to ierobežo Eiropas

Savienības nosacījumi. Tas ir atbalsts par neiegūtajiem ieņēmumiem – ko teorētiski varētu iegūt no citas šķirnes govīm. Taču ne jau šī atbalsta summa ir galvenā motivācija, lai turētu zilās govīs. Katram zemniekam ir savs stāsts – vieniem patīk, kā govīs iederas ainavā, citi dod priekšroku šķirnes īpatnībām.

Zilās govīs veido ļoti nelielu Latvijas piena govju daļu – ap 0.4 %. Ģenētisko resursu programmā ir iesaistītas tikai 360 govīs no kopskaitā vairāk nekā tūkstoša. Lai saņemtu atbalstu par zilo govju turēšanu, tām ir jābūt piena pārraudzībā, taču mazās saimniecībās, kur ir liela daļa zilo govju, ne vienmēr to vēlas darīt. Tas prasa pamatzināšanas lopkopībā, jāprot noņemt pārraudzības analīzes pienam un jāprot tās pielietot, protams, arī biedrības speciālisti var palīdzēt. Daudzas mazās saimniecības nevēlas uzņemties šo papildu slogu, mācīties vai algot kādu speciālistu, jo neuzskata, ka šīs pūles finansiāli atmaksātos.

Iesaistīšanās ģenētisko resursu dzīvnieku programmā nozīmē uzņemties saistības uz pieciem gadiem, un ne visi to ir gatavi darīt. Jābūt teliņam, savukārt sēklošanai var izmantot tikai īpaši piemērotu bulli. Ne visi piecus gadus spēj

šīs prasības īstenot, varbūt kādam plāni mainās un gribas veidot citas šķirnes ganāmpulku, tāpēc var rasties pretestība pret šīm prasībām. Ja no programmas vēlas izstāties, tad ir jāatmaksā visa tās laikā saņemtā nauda. Tomēr nedomāju, ka noteikumi šķirnes dzīvnieka uzturēšanai būtu pārāk drastiski. Pieci gadi ir minimums, lai saprastu šķirnes un dzīvnieku potenciālu, ilglaicīgo izmantošanu. Arī no valsts politikas puses mēs varam rēķināties ar zināmu dzīvnieku skaitu vismaz uz pieciem gadiem.

Zilo govju skaits pašlaik strauji nekrītas, bet mazinās to ģenētiskā daudzveidība, jo, lai saglabātu un attīstītu šķirni, ir nepieciešami bulļi un ciltsdarbam atbilstošs biomateriāls. Šogad zilo govju bulļu izaudzēšanai esam piešķirušī 3000 EUR, un biedrības uzdevums ir atrast kvalitatīvus vaislas dzīvniekus. Divus trīs bulļus noteikti varēs izaudzēt. Cita atbalsta tieši šķirnes saglabāšanai nav, un domāju, ka tuvākajā laikā, visticamāk, nebūs.

Ja runājam par brīvprātīgo saistīto atbalstu, ko daudzi zilo govju audzētāji nevar saņemt, jo izslaukumi nerasniedz vismaz 5.5 tūkst. l piena pārraudzības gadā, gribu uzsvērt, ka tas ir domāts ražošanas atbalstam par noteiktā apjomā un kvalitātē saražotu pienu un neattiecas uz šķirnes saglabāšanu. Ir zemnieki, kas saņem visus maksājumus, arī brīvprātīgo saistīto par zilajām govīm, bet tas katram saimniekam pašam ir jāizvēlas un jāstrādā šajā virzienā. Savukārt, lai govīs vērtētu kā bioloģiskā saimniecībā audzētas, tām ir jāatbilst noteiktām prasībām un nevar

Dažādu govju šķirņu produktivitāte

(piena litri, pārraudzības dati 2015. gads)

- Latvijas brūnā 6329
- Holšteinas melnraibā 7865
- Dānijas sarkanā 6622
- Holšteinas sarkanraibā 6898
- Latvijas zilā 5134

būt tā, ka zilā govīs automātiski tiktu ieskaitīta šajā kategorijā. Tomēr, ja saimnieks ir gatavs pildīt visas prasības, tad tas arī ir labs veids, kā attīstīt zilo govju ganāmpulku.

Lai saglabātu kādu konkrētu šķirni, ir jābūt mērķim. To nevar darīt tikai saglabāšanas pēc, jo tad tas notiks tikai tik ilgi, kamēr pietiks finanses. Pašlaik LLU ir aizsākts valsts nozīmes pētījums, kur tiek pētītas arī Latvijas zilās govīs, un viens no pētījuma uzdevumiem ir saprast, kāds varētu būt šo govju pielietojums – varbūt no to piena ražots nišas produkts. Tas dotu šķirnei zināmu ilgtspēju un pielietojumu. Varbūt pētījumi pierādīs, ka zilo govju pienā ir lielāks vitamīnu daudzums, kazeīna vai tauku procents, un, piesaistot pārtikas tehnologus, varētu, iespējams, radīt kādu īpašu produktu. Pēc tam vajadzētu domāt, kā nodrošināt zilo govju piena savākšanu un vai tas vispār ir reāli iespējams. Arī citas

dalībvalstis, kurām izdodas veiksmīgi saglabāt vietējo šķirņu resursus, ir izveidojušas produktus, ko piedāvāt ne tikai tūristiem, bet ko iecienījuši arī paši vietējie iedzīvotāji. Piemēram, konkrētos Spānijas reģionos audzētu cūku vītinātie šķiņķi u.tml.

Zilās govīs varbūt pat vieglāk ir turēt mazās saimniecībās, kur tām var atrast savu pieeju, barošanas sistēmu, nevis rūpēties par vairākiem simtiem govju kopā, kā tas ir industriālajās fermās. Arī Latvijas brūnās, kas ir pat produktīvākas un dod vairāk piena, šādās lielās fermās, starp Holšteinas govīm ar specifisku ēdināšanas sistēmu nemaz nejutās tik labi. Tas ir tāds nišas audzēšanas veids, kam galā vajadzētu veidot nišas produktu, kas lielajiem saimniekiem nebūs interesanti. Pie tam arī brūno govju skaits pašlaik ļoti krītas, pieaug piena šķirņu krustojumi, piena nozarē notiek holšteinizācija. Taču tas nav unikāli tikai mums, jo arī citās valstīs vietējo šķirņu dzīvnieku skaits mazinās – tās ir piemērotas dzīvei noteiktos apstākļos, noteiktā klimatā, tās ir mazprasīgākas, ilgāk izmantojamas, taču nav tik produktīvas kā jaunās, modernās šķirnes. Katram zemniekam ir savas vajadzības – ja ir jauna kūts un jāveic maksājumi, tad skaidrs, ka izvēle būs par labu ražīgajām šķirnēm.

Jaunā ES regula par dzīvnieku audzēšanu, ko Latvijai vajadzētu ieviest darbībā 18 mēnešu laikā, nosaka dažādus aspektus, ko dalībvalsts var īstenot saistībā ar ģenētiskajiem resursiem un vietējo šķirņu saglabāšanu. Tas būs darbs organizācijai, lai saglabātu šķirni un izstrādātu kritērijus tās identificēšanai.

Zilo govju audzētāju viedokļi

Aija Dejus, Dunikas pagasta ZS Timbras, biedrības Šķirnes saglabāšanas apvienība (BŠSA) Zilā govš valdes locekle:

– Manā ganāmpulkā pavisam ir 20 slaucamas govīs, no tām 10 ir zilās. Pirms daudziem gadiem apmeklēju zoodārza filiāli *Ciruļi*, kur kārtīgi varēja zilās govīs apskatīt dabā, un man viņas iepatikās. Kad mūsu pagastā likvidējās kāda saimniecība, 90. gadu sākumā iegādājās pirmo zilo telīti vārdā Zilupe. Pēc tam iegādājās vēl pāris un tagad jau pati varu viņas atražot un pat pārdot.

Zilās govīs noteikti ir pieticīgākas barības un apstākļu ziņā, taču esmu novērojusi, ka mēs tās mēdzam pārbarot, tāpēc pēc atnešanās rodas problēmas ar ketozi. Zilo govju ēdienkarte ir jāiegrožo!

Ja barības bāze kļūst sliktāka, piena samazinājums zilajām govīm ir mazāks – piemēram, melnraibā nomestu uzreiz kādus piecus litrus (pie mazāka barības apjoma), bet zilā – tikai kādu litru no sava parastā izslaukuma.

Mēdz teikt, ka zilās govīs ir mierīgas, bet mums ir bijušas tādas, kurām citas govīs netuvojas, uz cilvēkiem viņas agresīvas gan nav. Kūtīs govīs ir piesietas, bet ārā mēdz dzīt prom citas no siena ruļļa. No mūsu mazās zilās pirmpienes tagad mūk viena lielā brūnā govš!

Par zilajām govīm saņemam arī ģenētisko resursu atbalsta maksājumus, tomēr, ja salīdzina ar melnraibās govīs izslaukuma apjomu, tad 200 EUR gadā tomēr šo starpību neatsver. Savukārt, ja runājam par piena garšu, – zinātāji saka, ka zilo govju piens esot garšīgāks, saldāks. Šo govju pienā ir augstāks olbaltumvielu un tauku saturs nekā melnraibajām govīm. Arī zilo buļļu gaļa esot nesalīdzināmi garšīgāka, salīdzinot ar melnraibajiem. Pārbaudījusi to neesmu, jo savus bullišus nododam kautuvēm mazus vai pārdodam jau

lielākus.

Timbrās nodarbojamies arī ar piena pārstrādi, ražojam pienu, sviestu, krējumu, biezpienu, jogurtus un sierus (tas ir galvenais produkts), tajā nozarē gan aktīvāki ir meita un znots. Pārdošanu veicam gan tirdziņos, gan savam klientu lokam. Pienu nododam arī kooperatīvam *Nadziņi 1*, ar sadarbību esam apmierināti.

Man patīk zilās govīs, tās piesaista uzmanību un ir redzamas arī mūsu saimniecības vizītkartē – tirgū tas nereti piesaista apmeklētāju skatienu. Nereti arī ceļmalā apstājas automašīnas, lai apskatītu un fotografētu mūsu zilās govīs ganībās.

Zinu, ka pirms vairākiem gadiem zilās govīs bija populārākas, daudzi sēkloja ar zilo buļļu spermu, taču tagad saimnieki no zilajām govīm atsakās, jo piena nav tik daudz. Rucavas novadā zinu vēl četrus saimniekus, kam ir zilās govīs, taču katram ir tikai pāris lopiņu. Domāju, ka bioloģiskajām saimniecībām zilās govīs būtu ļoti izdevīgi turēt, jo tās ir piemērotas ekstensīvai ganišanai un varētu saņemt

gan maksājumus par ģenētisko resursu dzīvniekiem, gan pārdot pienu nedaudz dārgāk.

Dzintra Bajāre, Priekuļu pagasta ZS Bajāri:

– Manā ganāmpulkā ir 77 slaucamās govīs un 20 gaļas lopī, kā arī teļi – kopā ap 150 galvām, no kurām 12 ir Latvijas zilās šķirnes govīs un vēl pāris teles. Savā laikā zilās govīs bija liels retums, tāpēc nācās krietni papūlēties, lai pie tām tiktu. Sāku ar divām, un tagad tās ir ataudzētas jau krietni vairāk. Man gluži vienkārši patīk šī šķirne, zilās govīs man ir mīļas. Savstarpēji un pret citām govīm gan viņas nav nemaz tik maigas, citas govīs zilās respektē.

Ar izslaukumiem iet dažādi – ir tādas govīs, kas trešajā laktācijā dod vairāk nekā 30 l dienā, kas gada laikā ir vairāk nekā 6000 l, ir arī ražīgas pirmpienes. Taču ir arī dažas zilās govīs, kas dienā dod tikai 15–16 l, kas gada laikā neveido pat 5000 l. Tomēr noteikti nevaru teikt, ka vidējie izslaukumi būtu zemi. Zilās govīs nekad neesmu brāķējusi ražīguma dēļ, vienreiz ir bijušas problēmas ar atnešanos, vēl vienu reizi bija problēmas ar traumētu tesmeni, nācās dod prom, lai arī bija žēl! Ar piena kvalitātes rādītājiem esmu apmierināta.

Par zilajām govīm saņemu atbalstu kā par ģenētisko resursu dzīvniekiem, kas man, protams, ir atbalsts, daļēja kompensācija par tiem izslaukumiem, kas nesasniedz vismaz 5.5 tūkst. l gadā. Droši vien, ka lielāks finansiālais atbalsts motivētu vairāk saimniekus audzēt šo vietējo šķirni. Zinu, ka pat lielie saimnieki tur 1 vai 2 zilās govīs, jo tās izskatās interesanti, izdaiļo ganāmpulku. Arī citiem zemniekiem iesaku pamēģināt!

Aivars Ķervis, Rucavas pagasta ZS Purvmaļi-2:

– Man bija vairākas zilās govīs, par kurām

saņemu atbalstu kā par ģenētisko resursu dzīvniekiem, tomēr pašlaik ir palikusi tikai viena, un vairāk govīs piena pārraudzībā neturēšu. Man tas prasa pārāk daudz birokrātiska rakstura pienākumu un laika patēriņu. Tik veikli arī nestrādāju ar datoru, tāpēc tās zilās govīs, kas man ir, vienkārši turēšu savam priekam un vajadzībām. Nedomāju, ka visa papīru kārtošana ir tā vērtā. Labāk audzēšu lopus, no kuriem var iegūt vairāk piena. Uzskatu, ka sniegtais atbalsts nenosedz to, ko varētu iegūt, pārdodot vairāk piena no citu šķirņu govīm.

Zilajām govīm jau nav nekādas vainas, tās ir izturīgas un skaistas. Taču finansiālā ziņā mani tomēr šī kārtība neapmierina. Mazāka birokrātija un lielāks atbalsts šķirnes audzētājiem noteikti veicinātu zilo govju turēšanu.

Vilis Ieviņš, ZS Lauciņi Talsu novada Virbu pagastā:

– Mani senči ir bijuši saistīti ar lauksaimniecību, tāpēc arī es pēc dienesta 70. gados pievērsos šai jomai. Pēc valsts neat-

karības atjaunošanas atguvu pagalam nolaistu saimniecību – senču mantojumu un bija jāsāk saimniekot. Lai sāktu kaut ko ražot, pirmā govīs, ko iegādājos, bija Latvijas brūnā, tāpat nopirku arī ķēvi. Lēnām atjaunojām kūti, kur iemitinājām melnraibās govīs, bet tad uzzināju, ka Ventspils pusē ir zilās govīs, un manā saimniecībā nonāca maza zila telīte. Oficiāli reģistrēju šo govī un varēju saņemt arī atbalsta maksājumus. Pirmās govīs pēcteči vēl mīt manā saimniecībā.

Tēvs man bija daudz stāstījis par lauksaimniecību, arī par zilajām govīm, kurām esot kopīga izcelsme ar Latvijas brūnajām. Zilās govīs pieradušas pie pieticīgiem turēšanas apstākļiem. Pie tam zilās govīs ir universālas – der gan kvalitatīva piena ar augstu tauku saturu (kas pirmās brīvvalsts laikā bija svarīgāk) iegūšanai, gan arī gaļas ražošanai. No Latvijas zilās govīs piena gatavots siers ir ļoti gards – irdens, pats kūst mutē, tieši tāpat garšīgs izdodas arī biezpiens. Žēl, ka abu mūsu vietējo šķirņu govīs ir tik maz saglabājušās, īpaši Latvijas brūnās govīs izpētē ir ieguldīts daudz resursu.

Domāju, ka samaksai par zilās šķirnes govju turēšanu vajadzētu regulāri paaugstināties, jo, piemēram, Igaunijā šis atbalsts ir divreiz lielāks. Barība un darba rokas ir nepieciešamas katras govīs apkopšanai, tāpēc valstij vajadzētu vairāk atbalstīt vietējās šķirnes audzētājus.

Manā īpašumā ir vēl vairāku šķirņu teles, taču pašlaik piena cenas ir ļoti zemas, tāpēc nevar saprast, vai ir vērts vēl govīs audzēt. Taču jāstrādā ir vienmēr, cik labi vien iespējams, neskatoties uz to, ko dara kāds cits.

